

Elvemuslingens biologi og miljøkrav

Bjørn Mejdell Larsen

Elvemuslingseminar
Stjørdal, januar 2012

An underwater photograph showing a dense bed of mussels on a rocky seabed. The water is slightly turbid, and many small, light-colored bubbles or particles are visible in the upper half of the frame. In the background, a small, yellowish, segmented crustacean (likely a scud) is swimming. The overall scene is dimly lit, typical of an underwater environment.

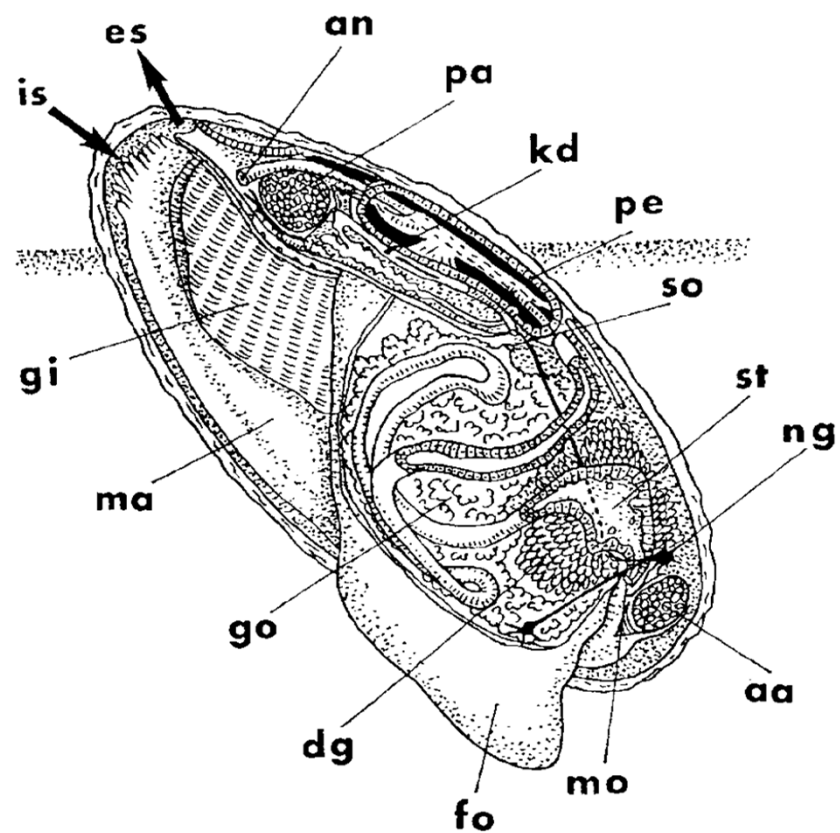
Perlebærer – hvem er du egentlig, hva driver du med og hvor bor du?

Innhold

- Morfologi og anatomi
- Livssyklus
- Vekst
- Habitat- og miljøkrav

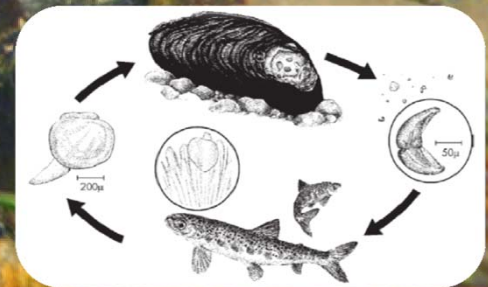

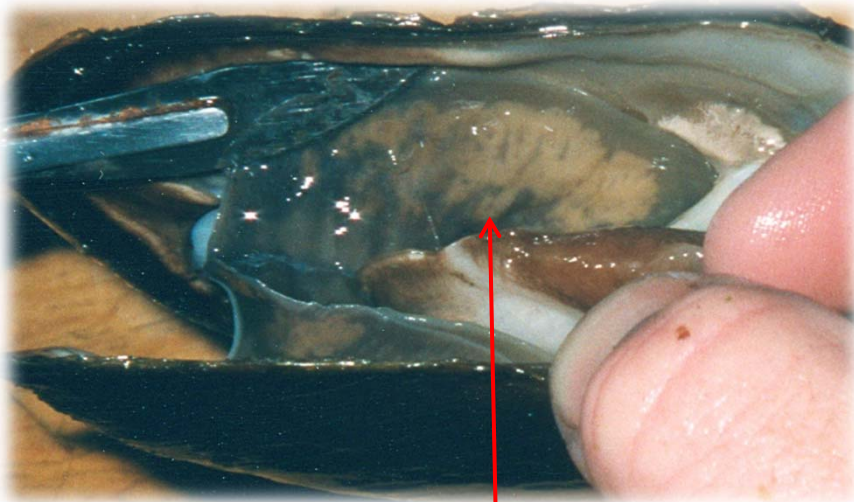
Morfologi og anatomi

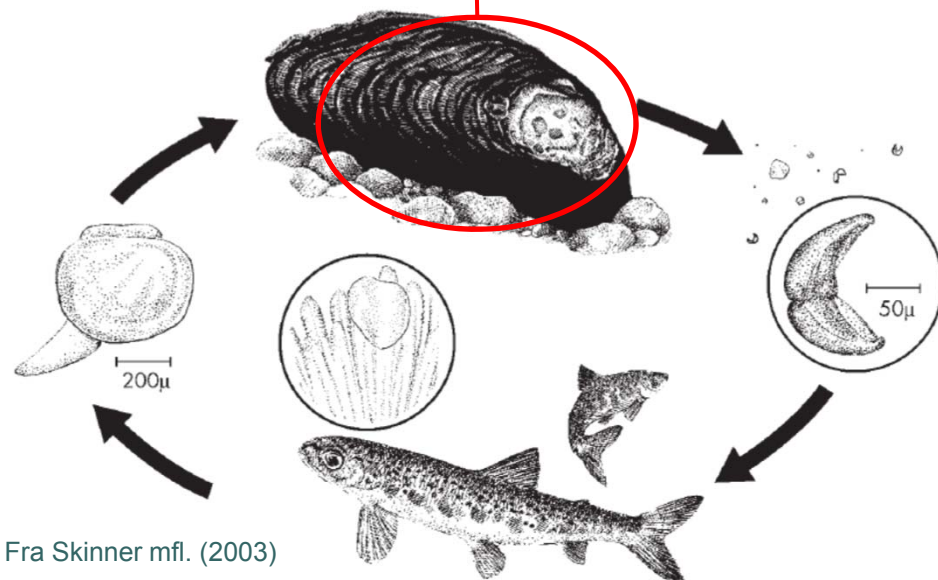
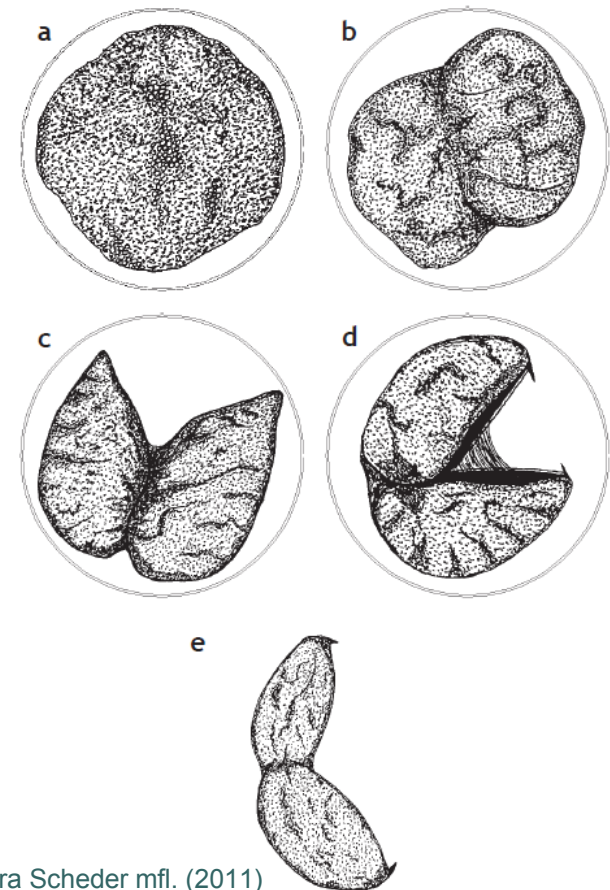
Livssyklus

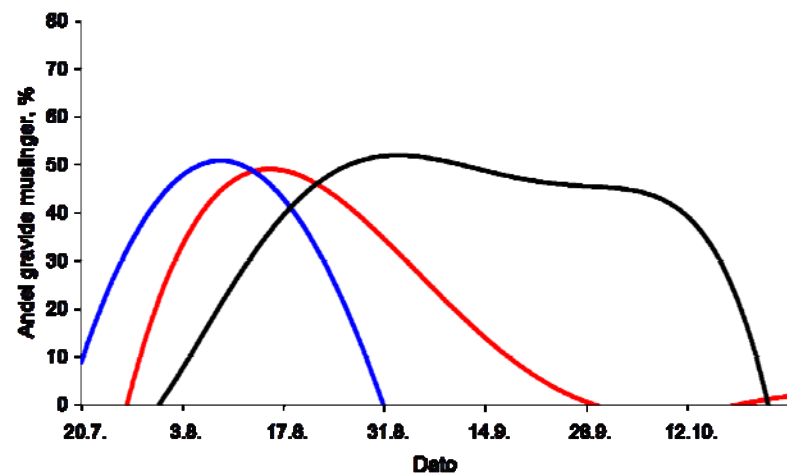
Juli-oktober:

Befruktning av eggene, vekst og utvikling av glochidiene i gjellene (a: 4 dager → b: 16 dager → c: 23 dager → d: 28 dager → e: 30 dager)

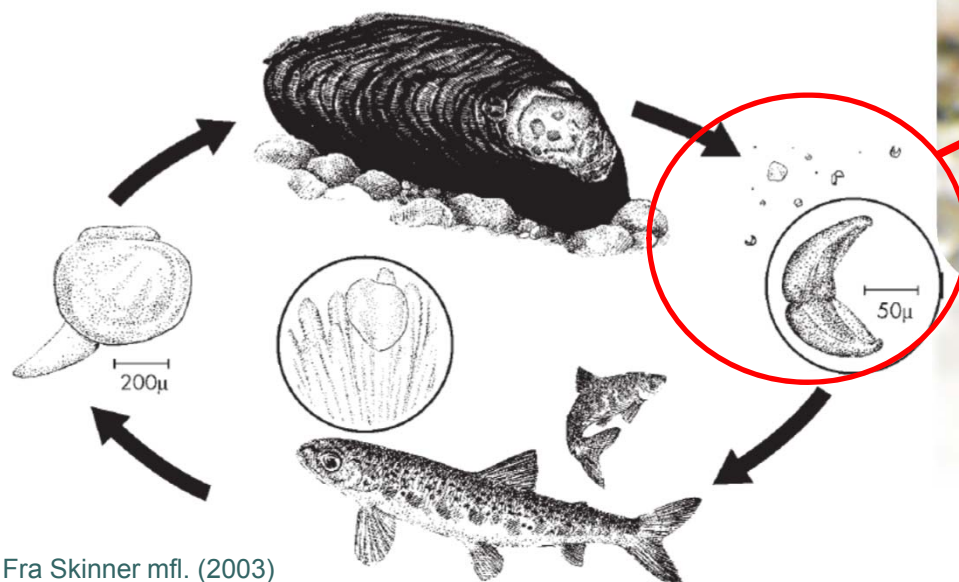

Fra Skinner mfl. (2003)

Fra Scheder mfl. (2011)

August-oktober i løpet av 7-12 dager:
 Frigivelse av glochidiene fra mordyret.
 Muslinglarvene pumpes ut i de frie vannmasser

Fra Skinner mfl. (2003)

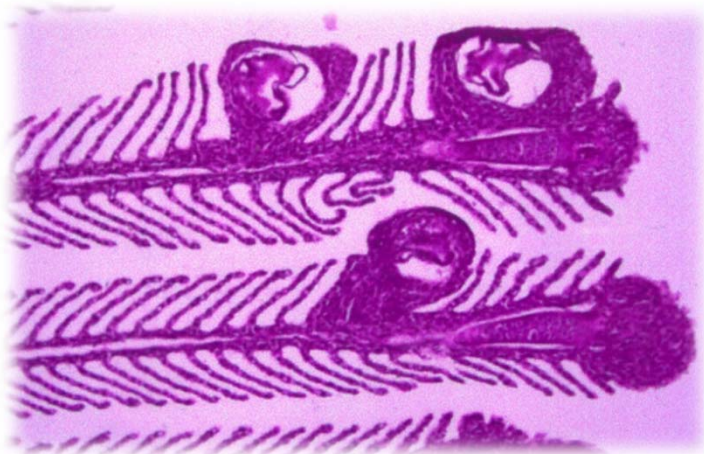
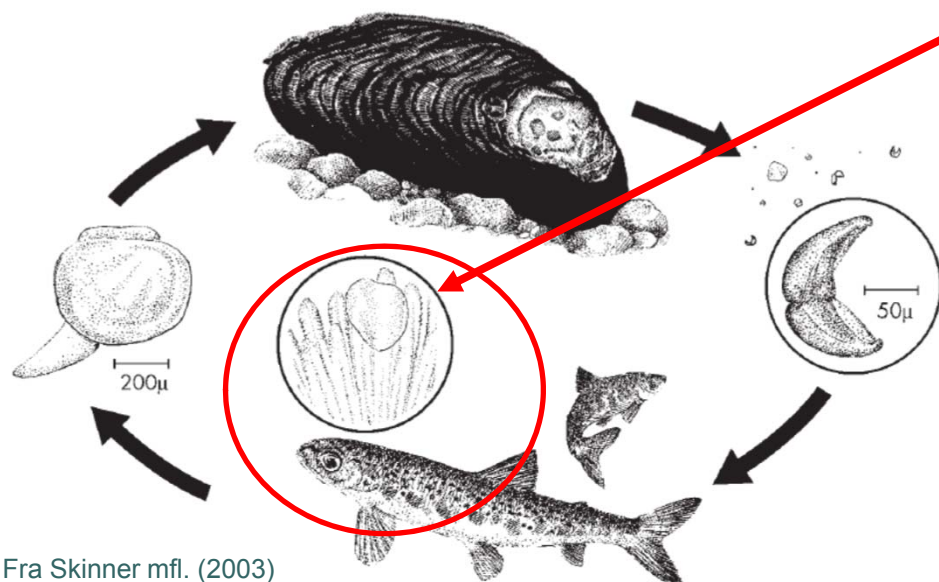
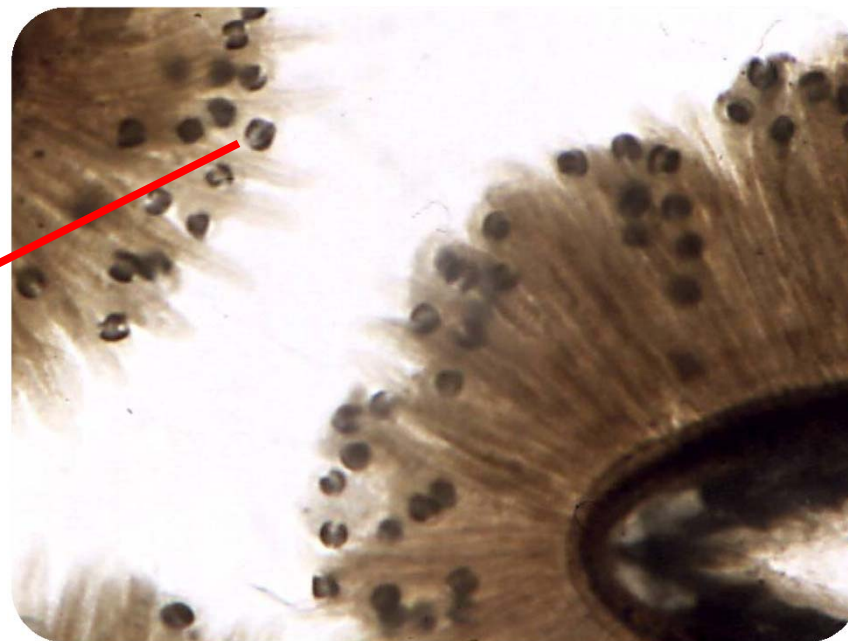

Foto: Agnar Kvellestad

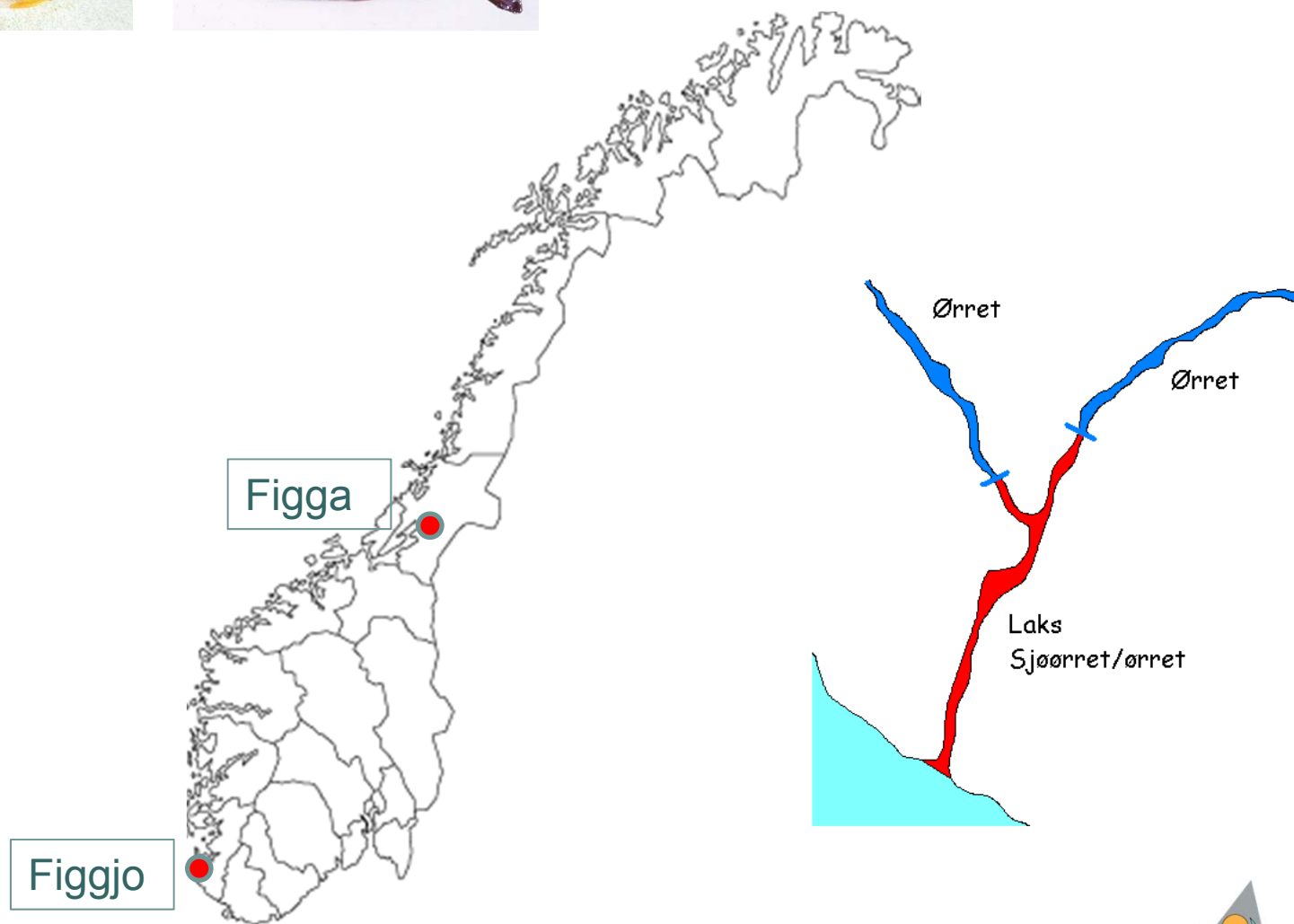
August-oktober i løpet av noen dager:
Glochidiene fester seg til gjellene på en vertsfisk og kapsles inn i en cyste

Fra Skinner mfl. (2003)

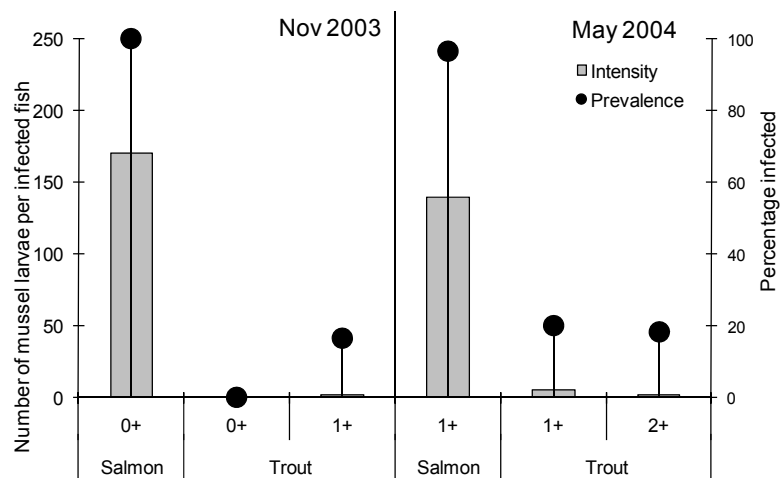
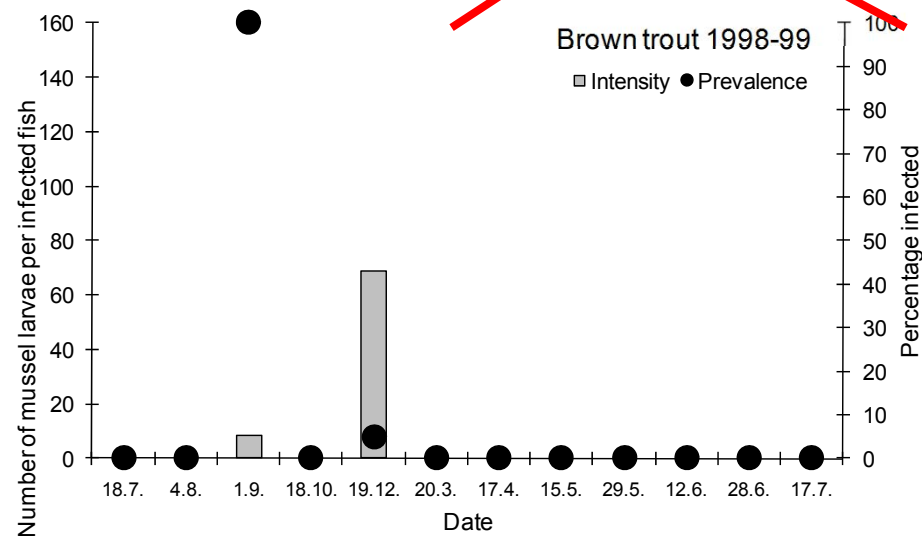
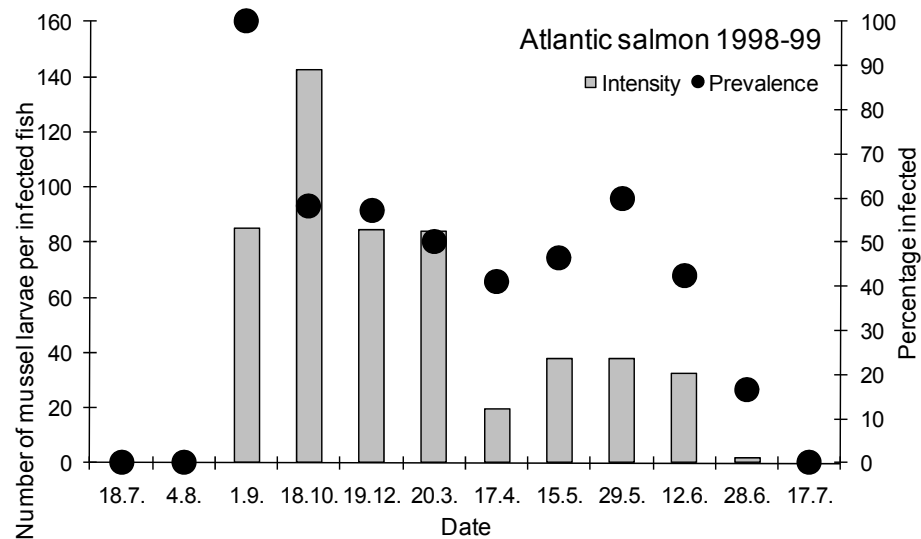

Ørret- og lakseavhengig musling

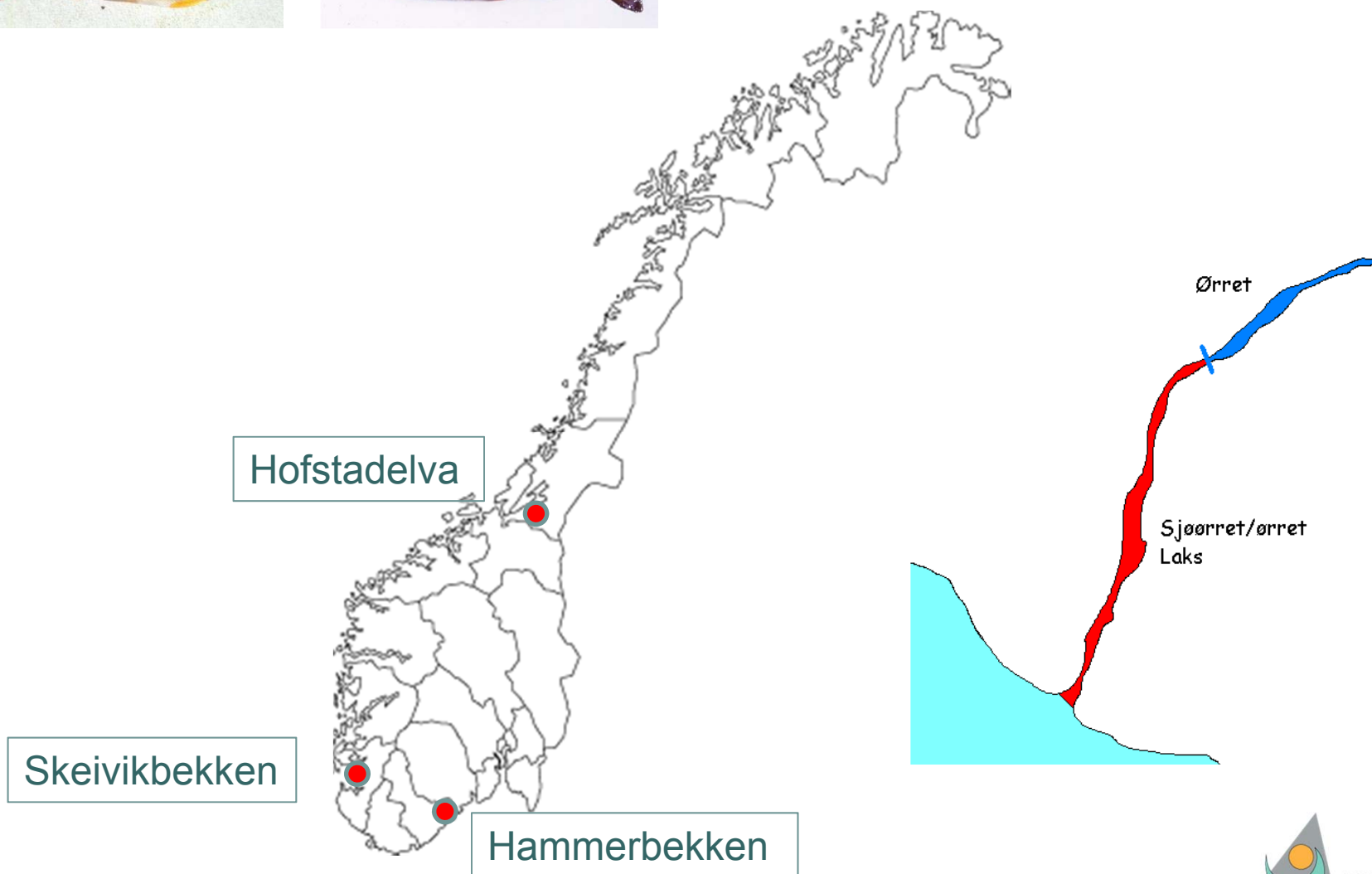
Figgjo,
juli 1998 - juli 1999
(B.M.Larsen, upublisert materiale)

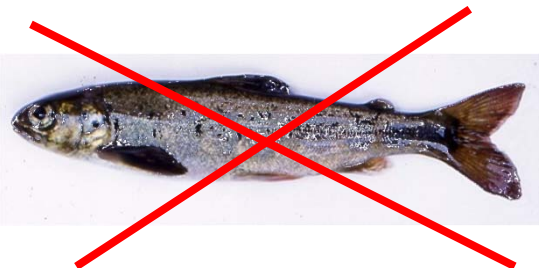
Figga,
november 2003 og mai 2004
(Larsen mfl. 2011)

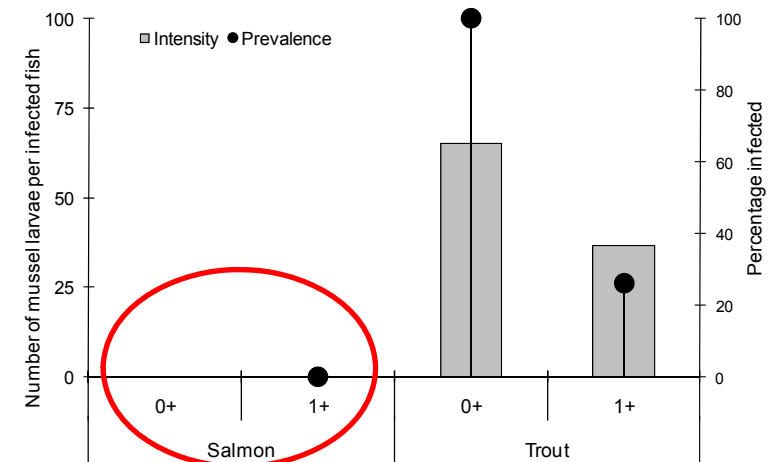
Ørret- og lakseavhengig musling

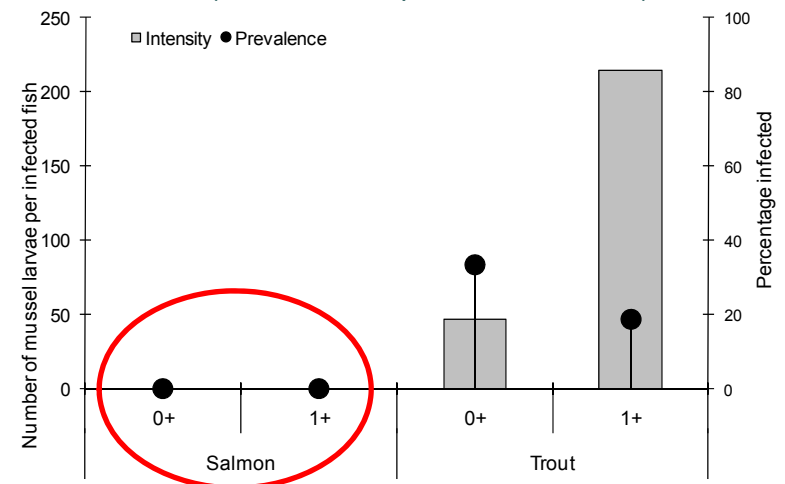
Hofstadelva (NT),
oktober 2003
(B.M.Larsen, upublisert materiale)

Skeivikbekken (Ro),
august 2003
(Larsen & Berger 2005)

Hammerbekken (AA),
september-november 2000-2003
(B.M.Larsen, upublisert materiale)

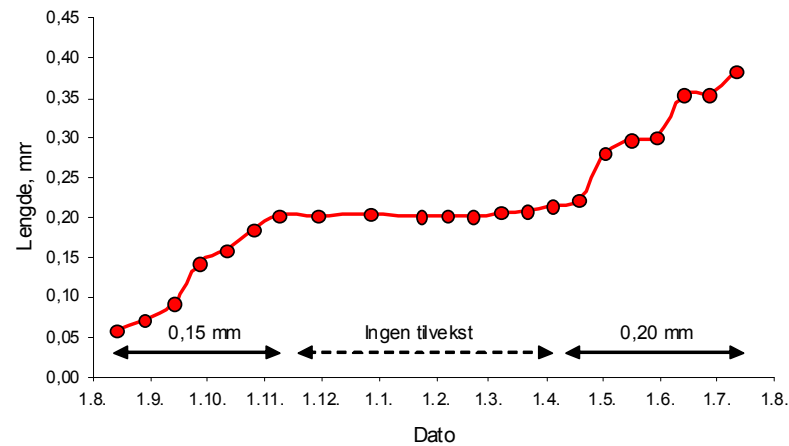

Laks introdusert ved utsetting (som laksyngel, alder: 0+) ovenfor anadrom strekning

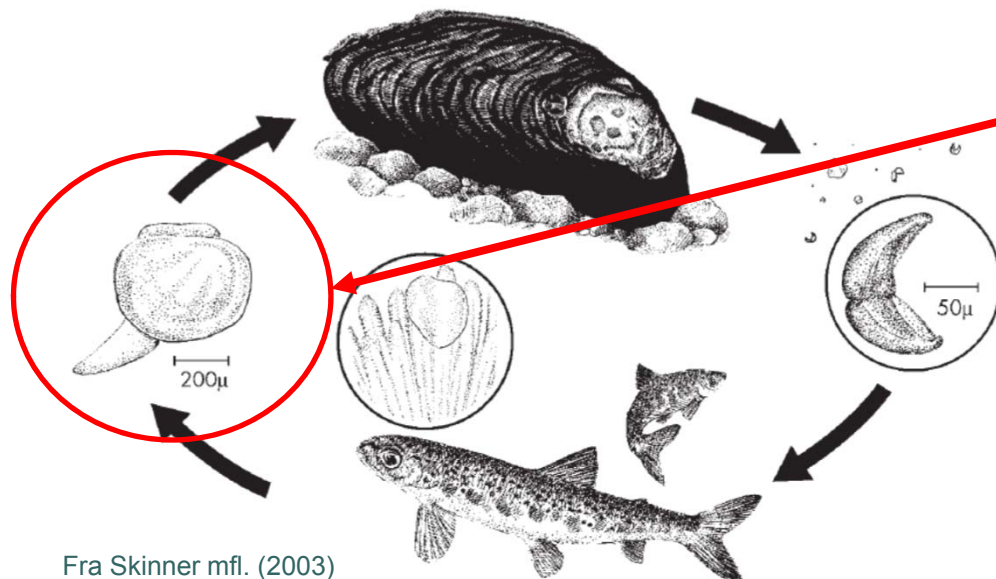
Art	Alder	Antall fisk undersøkt	Andel med glochidier, %
Laks	0+/1+	190	0
	1+/2+	130	0
	2+/3+	24	0
Ørret	0+/1+	105	62
	1+/2+	65	35
	2+/3+	28	11
	3+/4+	13	0
	>4+	13	0

"Laksemusling" og "ørretmusling"

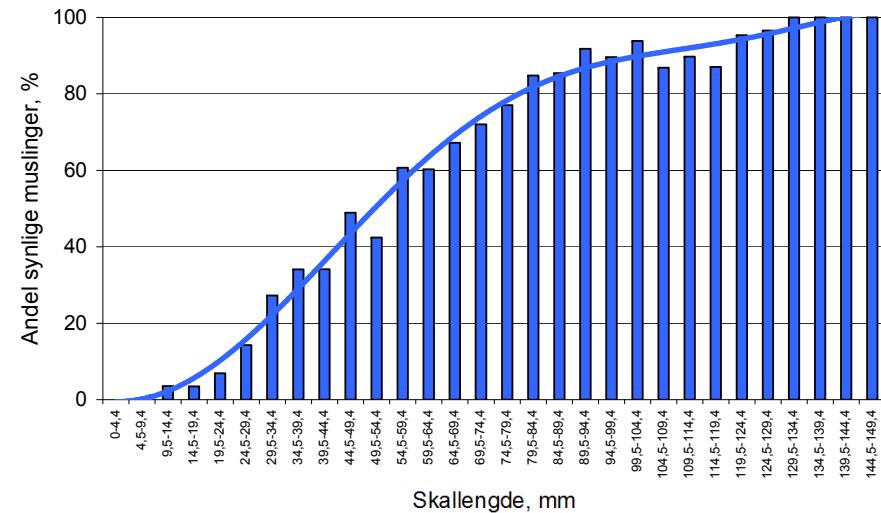
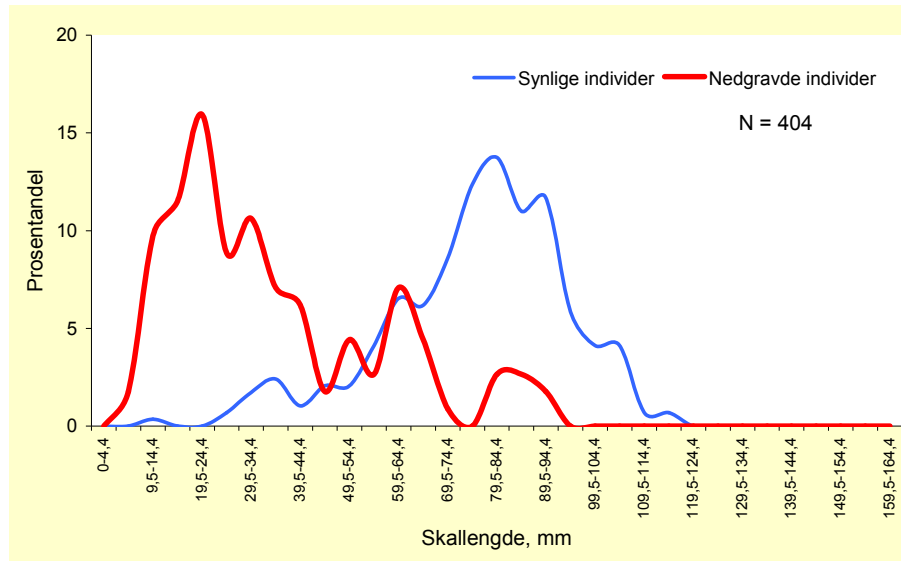
Mai-juli:

Muslingen (0,40 mm) slipper seg av vertsfisken og vandrer eller glir ned i mellomrommene i substratet

Fra Skinner mfl. (2003)

Elvemuslingen lever delvis nedgravd i substratet

Etter ca 4-8 år:

Den unge muslingen (15-30 mm) har vandret opp, og kan observeres i øvre del av substratet. Starter et frittlevende liv på bunnen

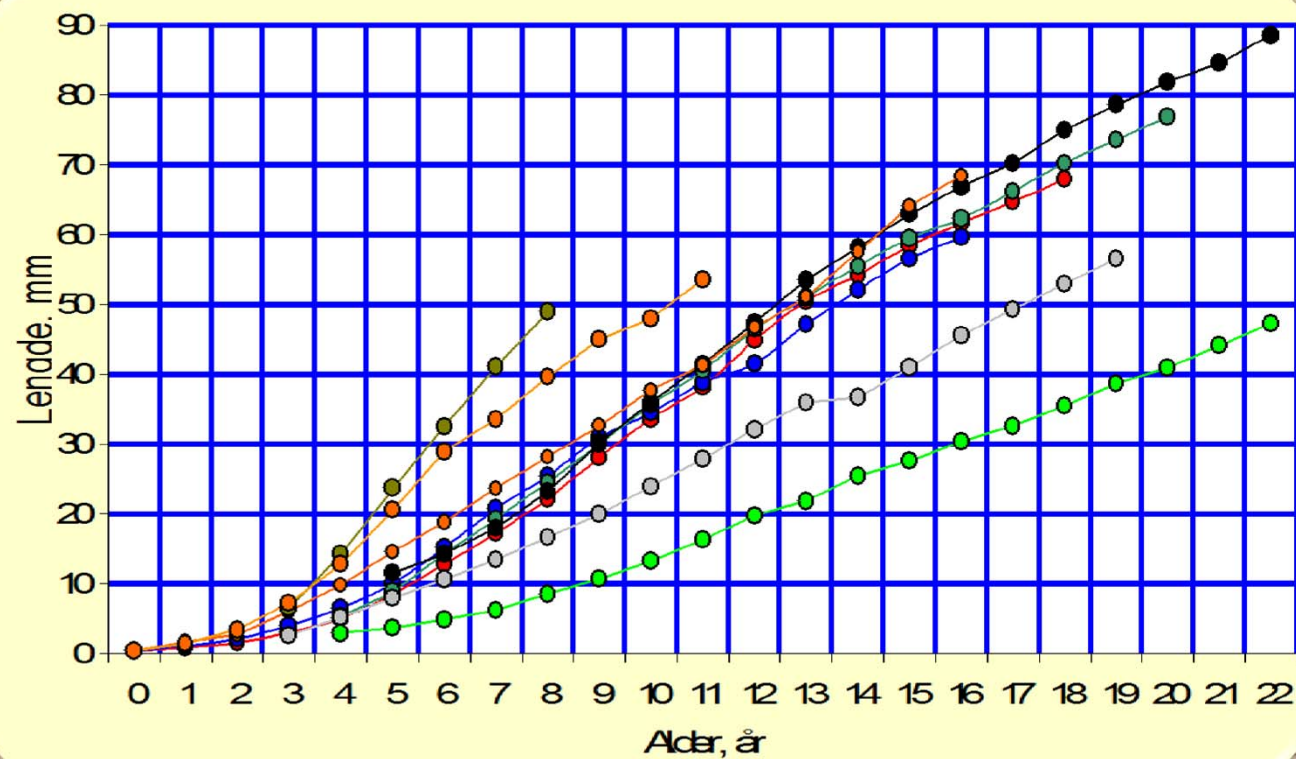
10-15 år gammel:

Blir kjønnsmoden og starter reproduksjon (50-70 mm)

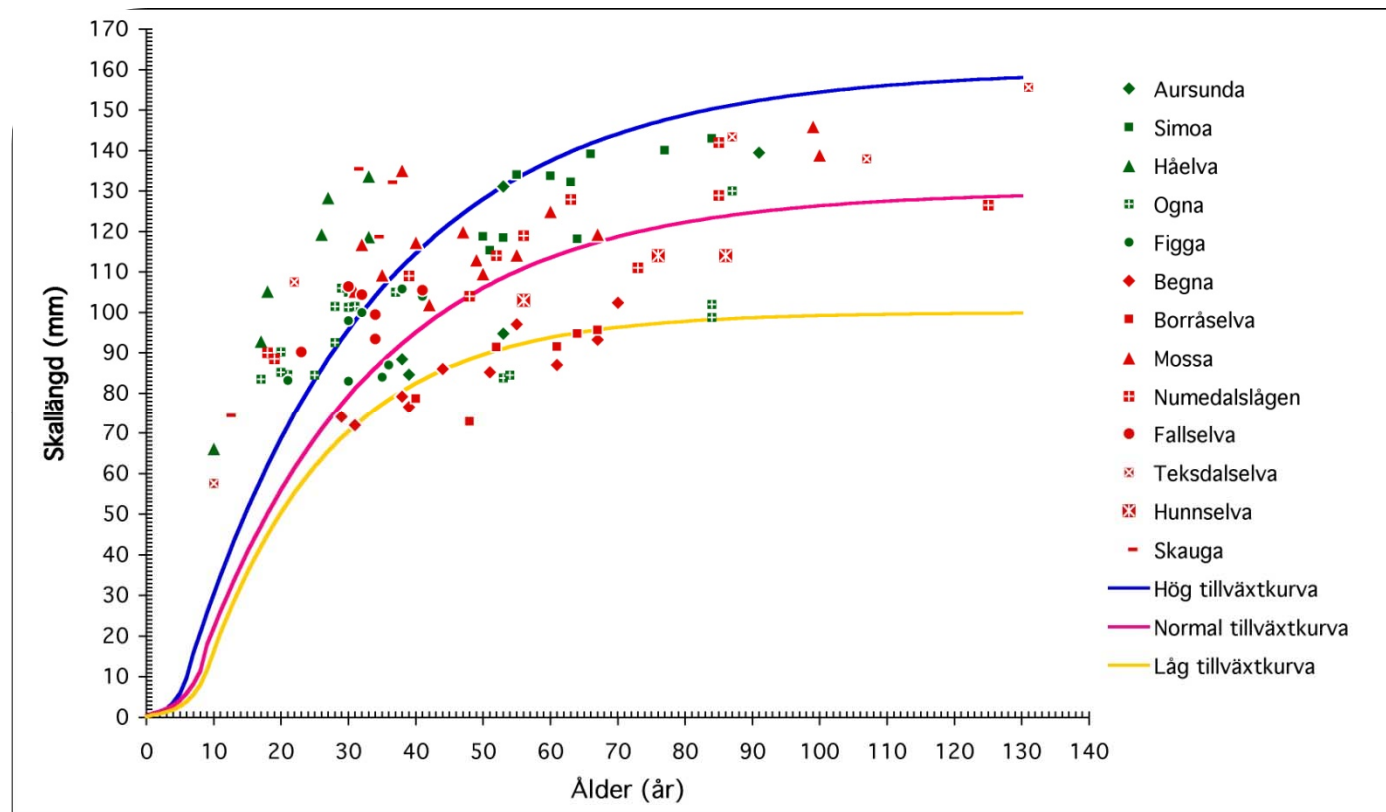
Vekst

Aldersbestemmelse ved
telling av vintersoner

Forholdet mellom skallengde og alder

Eksempler fra vassdrag i Norge

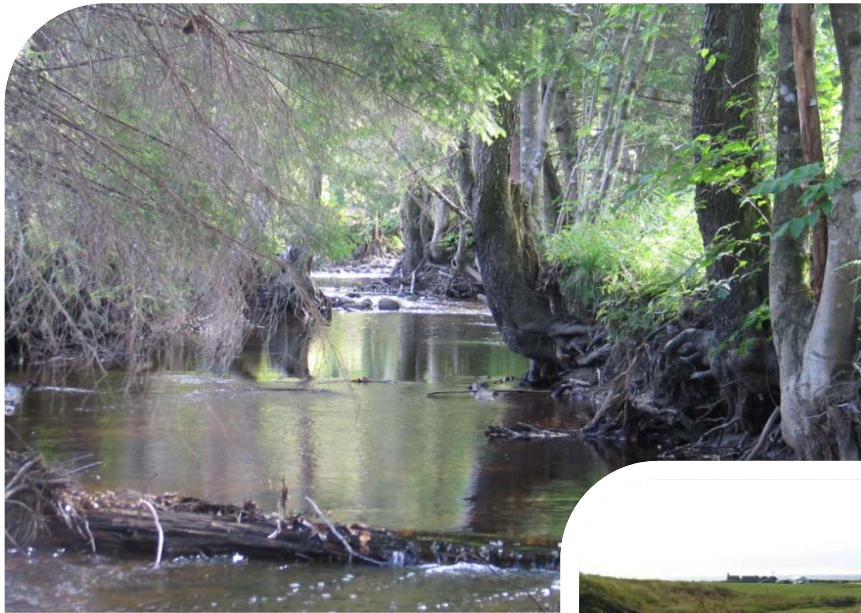

Fra Dunca & Larsen (2012)

Habitat- og miljøkrav

Elvemusling finnes i mange ulike vassdragstyper

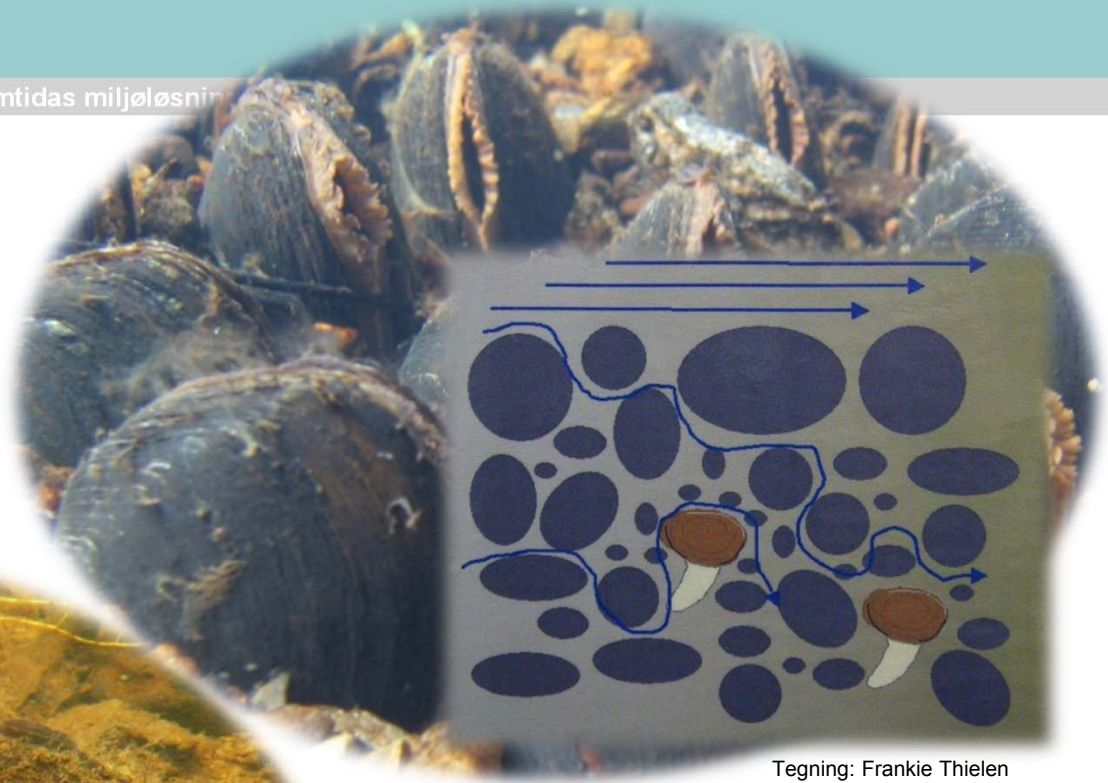
Bunnsubstrat

- Elvemuslingene er ujevnt fordelt på elvebunnen
- Vanligst i områder med stein i varierende størrelse eller steinblokker med grus- og sand imellom

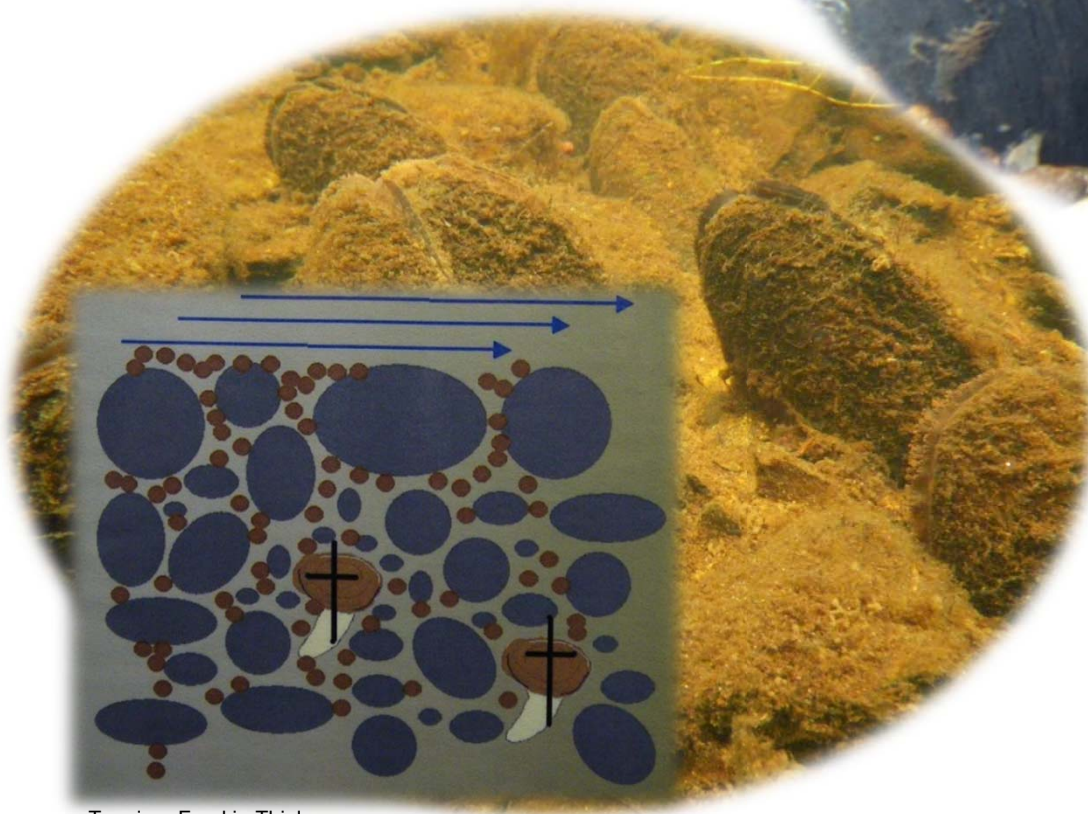

God status

- Moderat/god rekruttering
- Ingen/liten nedslamming
- God vanngjennomstrømning i substratet

Tegning: Frankie Thielen

Tegning: Frankie Thielen

Dårlig status

- Ingen rekruttering
- Nedslamming
- Ingen vanngjennomstrømning i substratet

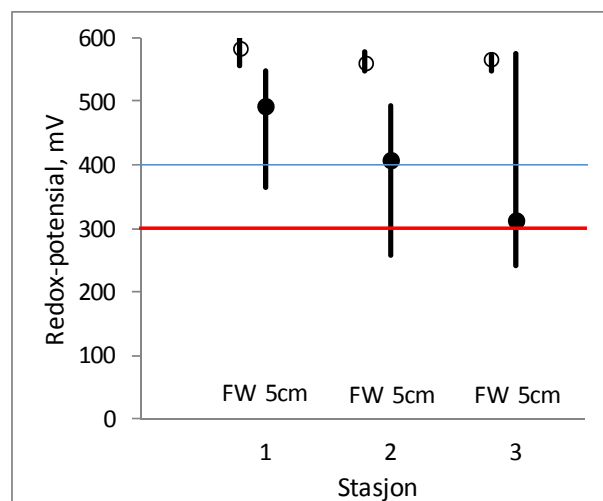
Redokspotensial

Foto: Jon M. Bjerland

- Ellevann med tilnærmet oksygenmetning har E_H -verdier på 500-600 mV
- Verdier i området 300-400 mV angir lave oksygenkonsentrasjoner
- Tilnærmet anaerobe forhold <300 mV
- I habitat der unge muslinger er forventet å overleve vil reduksjonen i redokspotensial normalt være lavere enn 20 % - mer enn 30 % reduksjon er alvorlig

Stasjon	Dybde (cm)	Redoks-verdi (mV) Median	Prosent reduksjon i redoksverdi (%)
1	0	584	
	5	493	15,6
2	0	561	
	5	408	27,3
3	0	567	
	5	313	44,8

Elvemuslingens krav til livsmiljø

Degerman mfl. (2009)

Musslor vill ha strömmande vatten av bra vattenkvalitet, stabila bottnar med lämpligt material, god vattenomsättning i substratet och god tillgång till värd fisk.

Med dagens kunskap föreslås följande riktlinjer för skandinaviska vatten:

pH $\geq 6,2$	(minvärde)
Inorganiskt aluminium $< 30 \mu\text{g/l}$	(maxvärde)
Totalfosfor $< 10 \mu\text{g/l}$	(medelvärde)
Nitrat $< 125 \mu\text{g/l}$	(medianvärde)
Turbiditet $< 1 \text{ FNU}$	(medelvärde, vårflod)
Färgtal $< 80 \text{ mg Pt/l}$	(medelvärde, vårflod)
Vattentemperatur $< 25 \text{ }^\circ\text{C}$	(maxvärde)
Finkornigt ($< 1 \text{ mm}$) substrat $< 25 \text{ procent}$	(andel av partiklar, maxvärde)
Redoxpotential $> 300 \text{ mV}$	(korrigerat värde)
Antal laxfiskungar $\geq 5 \text{ per } 100 \text{ m}^2$	(minvärde, sommar)

Takk for oppmerksomheten

